

УДК 347.195.3(4)

Ткачук Руслан Володимирович

Університет «КРОК»

Ткачук Руслан Владимирович

Университет «КРОК»

Tkachuk Ruslan

KROK University

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ
LEGAL REGULATION OF ECONOMIC ACTIVITY OF HIGHER
EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

Анотація. У статті розглядається сутність та проблеми у законодавстві щодо правового регулювання господарської діяльності вищих навчальних закладів, виявлення не досконалого механізму формування та використання бюджетних ресурсів державними ВНЗ. Проблематика правового регулювання господарської діяльності вищих навчальних закладів. У статті присутні шляхи удосконалення господарського законодавства, а також розкриті питання щодо нерівності державних ВНЗ та приватних перед законодавством.

Ключові слова: господарське право, господарська діяльність, господарська діяльність вищих навчальних закладів.

Аннотация. В статье рассматривается сущность и проблемы в законодательстве относительно правового регулирования хозяйственной

деятельности высших учебных заведений, выявление не совершенного механизма формирования и использования бюджетных ресурсов государственными вузами. Проблематика правового регулирования хозяйственной деятельности высших учебных заведений. В статье присутствуют пути совершенствования законодательства, а также раскрыты вопросы неравенства государственных вузов и частных перед законодательством.

Ключевые слова: хозяйственное право, хозяйственная деятельность, хозяйственная деятельность высших учебных заведений.

Summary. *The article deals with the essence and problems in the legislation on the legal regulation of economic activity of higher educational institutions, and the discovery of an incomplete mechanism for the formation and use of budgetary resources by state higher educational institutions. Problems of legal regulation of economic activity of higher educational institutions. The article presents ways of improving the economic legislation, as well as issues of inequality of state institutions of higher education and private law before the law.*

Key words: *economic law, economic activity, economic activity of higher educational establishments*

Постановка проблеми. Сучасні умови становлення та розвитку інтелектуального потенціалу в Україні, насамперед, потребують негайного оновлення та модернізації системи освіти, особливо вищої освіти, що надасть змогу сформувати максимально сприятливі умови реалізації своїх інтелектуальних здібностей всіма суб'єктами суспільства. В умовах переходу нашої держави до засад ринкової економіки, міжнародної інтеграції та глобалізації державно-правових інституцій, правове регулювання системи вищої освіти потребує ґрунтовного реформування в контексті забезпечення функціонування найбільш широких інституційних форм і методологічних прийомів навчання. Центральним місцем у системі

модернізації правового регулювання системи вищої освіти є забезпечення функціонування вищих навчальних закладів різних форм власності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Юридична наука, в тому числі й наука господарського права, включає в себе досить обмежене коло наукових робіт, предметом наукового дослідження яких є питання правового регулювання господарської діяльності вищих навчальних закладів. В Україні окремі питання правового регулювання господарської діяльності вищих навчальних закладів почали досліджуватися лише в 90-х роках ХХ ст., що пов'язано з тенденціями до розбудови ринкових засад економіки; можливістю заснування вищих навчальних закладів на приватній формі власності; появою перших. Цей період розвитку науки господарського права, в межах якої вивчається проблематика правового регулювання господарської діяльності вищих навчальних закладів, пов'язаний з такими науковцями як: В. П. Андрущенко, І. В. Булгакова, О. М. Вінник, О. П. Віхров, Б. І. Корольов, В. М. Кравчук, І. М. Кучеренко, Л. Г. Максимец, В. К. Мамутов, В. В. Насонкін, К. А. Неласов, В. М. Огаренко, О. А. Рекрут, В. І. Семчик, В. М. Сирих, І.В. Спасибо-Фатеева, Р. О. Стефанчук, І. І. Тимошенко, М. В. Токмовцева, О. І. Харитонова, Є. О. Харитонова, О. В. Червякова, В. С. Щербина та інші.

Мета статті полягає у теоретичному дослідженні правового регулювання господарської діяльності вищих навчальних закладів та надання рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Основні результати дослідження. Правове регулювання діяльності вищих навчальних закладів як суб'єктів господарювання здійснюється Господарським кодексом, Цивільним кодексом, Законом «Про освіту» [1], Законом «Про вищу освіту» [2], Статутом. Державний вищий навчальний заклад є юридичною особою публічного права та організаційно-правову форму установи, що працює на засадах неприбутковості. Державний вищий навчальний заклад відповідно до Бюджетного кодексу є бюджетною установою та повинен повністю утримуватися за рахунок державного

бюджету, однак має власні надходження, а також може здійснювати господарську діяльність. Що ставить під сумнів належність їх до бюджетних установ. З метою забезпечення статутної діяльності вищого навчального закладу засновником (засновниками) закріплюється за ним майно на основі права господарського відання.

ВНЗ має всі ознаки суб'єкта господарювання. Тому із впевненістю можна зазначити, що ВНЗ здійснюють господарську діяльність, мають сукупність господарських прав та обов'язків, відокремлене майно та відповідають за зобов'язаннями в межах свого майна. ВНЗ поділяються за формами власності (ВНЗ державної форми власності, ВНЗ, які перебувають у власності Автономної Республіки Крим, ВНЗ комунальної форми власності та ВНЗ приватної форми власності), за типами (університети, академії, інститути, консерваторії, коледжі та технікуми) та за рівнями акредитації (ВНЗ I-IV рівнів акредитації). Визначення ВНЗ в якості повноцінного суб'єкта господарювання та поділ за визначеними у статті критеріями на ВНЗ різних рівнів акредитації та різного розміру відкриває вимогу до більш ретельного розгляду їх правового статусу.

Для того щоб чітко описати предмет господарської діяльності приватних ВНЗ з метою його відповідності їх основному призначенню доцільно закріпити безпосередньо в Законі України «Про освіту» [1] вичерпний перелік дозволених навчальним закладам видів господарської діяльності, адресований освітнім установам будь-якої форми власності, у т.ч. і приватним ВНЗ; при розробці такого переліку потрібно дотримуватися класифікації видів господарської діяльності ВНЗ на профільні (надання платних освітніх послуг, здійснювана на договірній основі наукова і науково-технічна діяльність, видавнича діяльність) та непрофільні (що включають всі інші дозволені законодавством для даних організацій види господарської діяльності).

Діяльність вищих навчальних закладів засновується саме на системі господарсько-виробничих та внутрішньогосподарських відносинах [3], які

потребують детальної правової регламентації. Можливо зазначити, що як господарсько-виробничі, так і внутрішньогосподарські відносини приватних вищих навчальних закладів відображають сутність та природу самого навчального закладу як освітньої установи, що здійснює свою діяльність з метою посилення інтелектуального потенціалу населення країни, впроваджуючи в навчальний процес інноваційні засади діяльності. Проте, розвиток внутрішньогосподарських відносин вищих навчальних закладів не може бути ефективним та конкурентоздатним без певного управлінського елементу зі сторони органів державної влади та місцевого самоврядування, що втілюється в системі організаційно-господарських відносин.

Спрямованість господарського законодавства на створення найбільш сприятливих і ефективних умов участі вищих навчальних закладів у господарських відносинах разом з якісною роботою юридичної служби забезпечать вирішення господарсько-правових проблем функціонування вищих навчальних закладів.

Висновки та пропозиції. Можемо зробити висновок що сучасна система вищої освіти в Україні наразі не має досконалого механізму формування та використання бюджетних ресурсів державними ВНЗ. Коштів, що виділяються з Державного та місцевих бюджетів, хронічно не вистачає. Відтак, необхідною стає диверсифікація джерел фінансування, зростає роль коштів спеціального фонду, що стають наразі основним джерелом фінансування багатьох ВНЗ. Проте діюча система управління вищою освітою не дає можливості керівництву ВНЗ організувати ефективний фінансовий менеджмент. ВНЗ потребують збільшення самостійності, удосконалення нормативно-методичного забезпечення бюджетування, розвитку системи багатоканального фінансування, створення принципово нової ефективної моделі економічної діяльності.

Підбиваючи підсумки, можна запропонувати наступні шляхи удосконалення господарського законодавства в даному аспекті:

- оптимізації системи оподаткування діяльності вищих навчальних закладів на рівних засадах із вищими навчальними закладами інших форм власності;
- законодавчого закріплення організаційно-правових форм вищих навчальних закладів та визначення правового статусу тих вищих навчальних закладів, що мають відомче походження або засновуються установами профспілок, Національної академії наук України тощо;
- комплексної правової регламентації правового статусу вищих навчальних закладів.

Література

1. Закон України про «Освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380).
2. Закон України про «Вищу освіту», (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2004).
3. Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144).